

ODMIANY OWSA

Powierzchnia uprawy owsa w Polsce wynosi ok. 550 tys. ha. Owies jest także składnikiem mieszanek zbożowych. Zdecydowanie większa część produkcji przeznaczana jest na paszę. Ziarno odznacza się bardzo dobrym składem białka oraz zawiera znaczne ilości wartościowego tłuszczu. Szersze zastosowanie owsa, zwłaszcza w żywieniu niektórych zwierząt, ogranicza znaczny udział łuski (25-30%), a tym samym nadmierna zawartość włókna pokarmowego. Coraz częściej podkreśla się walory owsa w żywieniu ludzi oraz w przemyśle kosmetycznym. Większa zawartość beta-glukanu w produktach z owsa jest korzystna dla ludzi, ponieważ przyczynia się do obniżenia poziomu cholesterolu ogólnego w krwi. Spożycie produktów zawierających owies w Polsce jest przeciętnie kilkakrotnie niższe niż w innych krajach. Docenili go głównie mieszkańcy krajów zachodnich, szczególnie Skandynawii oraz USA i Kanady. Zdrowe odżywianie w dobie chorób cywilizacyjnych nabrało tam szczególnego znaczenia.

Krajowy rejestr liczy 28 odmian owsa, w tym dwie zagraniczne. Dwadzieścia dwie z nich (w tym jedna białoziarnista i dwie nieoplewione) są przydatne do uprawy w całym kraju, z wyjątkiem wyżej położonych terenów górskich, a sześć wcześniej dojrzewających nadaje się do uprawy na wyżej położonych terenach górskich. Ponadto, w rejestrze znajdują się jeszcze dwie odmiany: białoziarnista Kwant i nieoplewiona Cacko, które do 2004 r. były odmianami eksportowymi, niezalecanymi do uprawy w kraju.

W tabeli wynikowej zamieszczono tylko te odmiany owsa, które znajdują się w doborze Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego w roku 2005. Są to odmiany rejestrowane w ostatnich latach oraz mające największe znaczenie w uprawie i nasiennictwie. Brak w niej odmian Góral i German oraz sześciu odmian wczesnych (Cekin, Celer, Dukat, Grajcar, Sprinter, Stoper).

Do podstawowych cech wartości rolniczej należy plon, zarówno ogólny, jak i bez łuski. Dla przeżuwaczy i koni udział łuski w plonie nie ma większego znaczenia, natomiast w żywieniu trzody, a zwłaszcza drobiu, pożądana jest jak najmniejsza zawartość włókna. W skupie na potrzeby płatkarni preferowane jest ziarno cechujące się małą zawartością łuski, dużą masą 1000 ziarn, dużą gęstością w stanie zsypanym, dobrym wyrównaniem oraz zawierające więcej białka i tłuszczu. Zabarwienie łuski nie ma większego znaczenia, ale często chętniej skupowane są odmiany żółtoziarniste.

Bardzo ciekawą grupę w rejestrze stanowią odmiany nieoplewione (z niewielkim udziałem ziarn oplewionych), które plonują ok. 30% poniżej odmian oplewionych (duże różnice w latach). Cechuje je mała zawartość włókna surowego oraz duża koncentracja bardzo wartościowego białka i tłuszczu. Dało to nowe możliwości wykorzystania ziarna owsa w żywieniu trzody chlewnej i drobiu oraz w przemyśle. Przy zbiorze należy zwrócić uwagę na wilgotność ziarna. W zawilgoconym ziarnie szybciej następuje jęlczenie tłuszczu i tym samym następuje znaczne pogorszenie jakości.

Dla rejonów górskich poszukiwane są odmiany wyraźnie wcześniejsze. Obecnie nie prowadzi się badań dla tego kierunku użytkowania. Opierając się jednak na wcześniejszych

wynikach należy stwierdzić, że najwcześniej dojrzewającymi odmianami w warunkach górskich były Stoper, Dukat i Sprinter. Najlepiej plonowały natomiast Stoper, Celer i Cekin.

Tabela 1. Ważniejsze cechy rolniczo-użytkowe odmian owsa (wg COBORU)

Odmiany	Rok wpisania do krajowego rejestru	Plon ziarna	Plon ziarna bez łuski	Wysokość	Wyleganie	Dojrzewanie	Rdza wieńcowa	Udział łuski	Masa 1000 ziarn	Zawartość białka	Zawartość tłuszczu	Gęstość ziarna
		dt z ha	cm	skala 9°	dni od 1.01	skala 9°	% s.m.	g	% s.m.	kg/hl		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
oplewione												
Arab	2004	66,8	47,8	96	6,7	204	7,4	28,5	39,8	11,5	3,9	50,6
Bachmat	2001	66,2	46,5	95	6,2	203	7,1	29,8	40,3	11,5	4,0	49,1
Bajka	1997	65,6	48,1	97	6,9	201	6,8	26,7	40,3	11,3	4,2	51,5
Bohun	2002	67,1	48,5	96	7,0	204	8,2	27,7	34,4	11,6	5,1	48,6
Borowiak	1998	62,6	45,6	97	5,5	201	8,2	27,2	38,1	11,8	5,4	52,2
Chwat	2000	64,7	48,2	94	6,7	202	8,1	25,4	35,6	12,0	4,8	48,6
Cwał	2001	66,3	48,7	101	6,3	202	7,3	26,6	36,4	11,2	4,4	48,2
Deresz	2000	66,1	48,4	96	5,5	202	7,3	26,8	36,8	11,5	4,4	49,9
Flämingsprofi *	2003	66,3	50,3	96	6,0	202	7,4	24,2	42,0	11,7	4,3	48,7
Flämingsstern	2002	63,2	46,2	93	6,1	200	7,4	26,9	37,1	12,2	5,0	51,2
Hetman	1999	65,6	47,1	98	6,6	202	7,1	28,1	37,4	11,9	5,0	50,2
Jawor	1994	64,2	46,0	97	7,2	203	7,0	28,4	35,0	11,2	4,3	49,4
Kasztan	1999	64,7	46,1	93	6,3	201	7,2	28,6	37,8	12,0	5,9	51,9
Krezus	2005	67,5	48,7	95	6,8	203	8,2	27,9	38,5	10,9	5,0	47,5
Rajtár	2004	67,1	46,8	95	7,0	202	7,6	30,3	37,6	11,8	5,7	49,4
Sam	1999	62,2	47,1	108	6,5	202	8,0	24,3	37,8	12,1	4,8	52,6
Ślawko	1993	61,9	46,5	105	5,0	201	7,6	24,9	45,1	11,7	4,4	52,7
Szakał	2000	62,1	46,8	98	6,3	202	8,1	24,7	41,1	12,2	4,2	52,2
nieoplewione												
Akt	1997	44,2	42,8	101	7,3	203	7,3	3,1	26,9	15,3	8,5	65,3
Polar	2002	44,2	42,4	97	7,5	202	7,4	4,2	29,2	15,7	8,5	65,9

kol. 1: * – odmiana białozłazista

kol. 5, 7: skala 9° – wyższe stopnie oznaczają korzystniejszą ocenę

mgr inż. Rafał Cyfert
COBORU Słupia Wielka